

Χημικά Πειράματα (μέρος Α)

Ομάδα μαθητών/μαθητριών της Β Λυκείου Θετικού Προσανατολισμού
Αβραμίδου Χριστίνα, Καραπιδάκης Δημήτριος, Μπελιούλης Αλκιβιάδης,
Νικολαΐδου Χριστίνα, Τοπαλίδου Μαρία, Τσαπαρίδου Στυλιανή-Μαρία

1. Το πείραμα «Οδοντόκρεμα Ελέφαντας» (Elephant toothpaste experiment)

Υλικά

Υψηλής περιεκτικότητας διάλυμα υπεροξειδίου του υδρογόνου, H₂O₂ (τουλάχιστον 30%)

Υγρό απορρυπαντικό πιάτων

Χρώματα ζαχαροπλαστικής

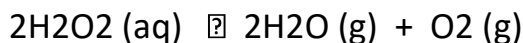
Υπερμαγγανικό κάλιο KMnO₄ ή Ιωδιούχο Κάλιο KI (ως καταλύτες)

Διαδικασία

Τοποθετούμε περίπου 10mL απορρυπαντικού στον ογκομετρικό κύλινδρο και προσθέτουμε περίπου 20mL ή και περισσότερο από το διάλυμα του H₂O₂. Αναδεύουμε καλά, να ομογενοποιηθεί το μίγμα. Προσθέτουμε και λίγο χρώμα ζαχαροπλαστικής. Παρατηρούμε ότι δε φαίνεται να συμβαίνει τίποτε. Στη συνέχεια προσθέτουμε στο μίγμα μια ποσότητα διαλύματος 5mL διαλύματος KMnO₄ ή κρυστάλλων στερεού KMnO₄. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα αναπτύσσεται μια μεγάλη στήλη αφρού, η οποία ξεχειλίζει από τον κύλινδρο και αρχίζει να καλύπτει όλο τον χώρο γύρω από τη βάση του κυλίνδρου. Επίσης, παρατηρούμε την έκλυση θερμότητας. Ο αφρός περιέχει και μεγάλη ποσότητα οξυγόνου.

Ερμηνεία

Ερμηνεία Το H₂O₂ διασπάται προς υδρατμούς και οξυγόνο (O₂), σύμφωνα με την ακόλουθη εξώθερμη αντίδραση:

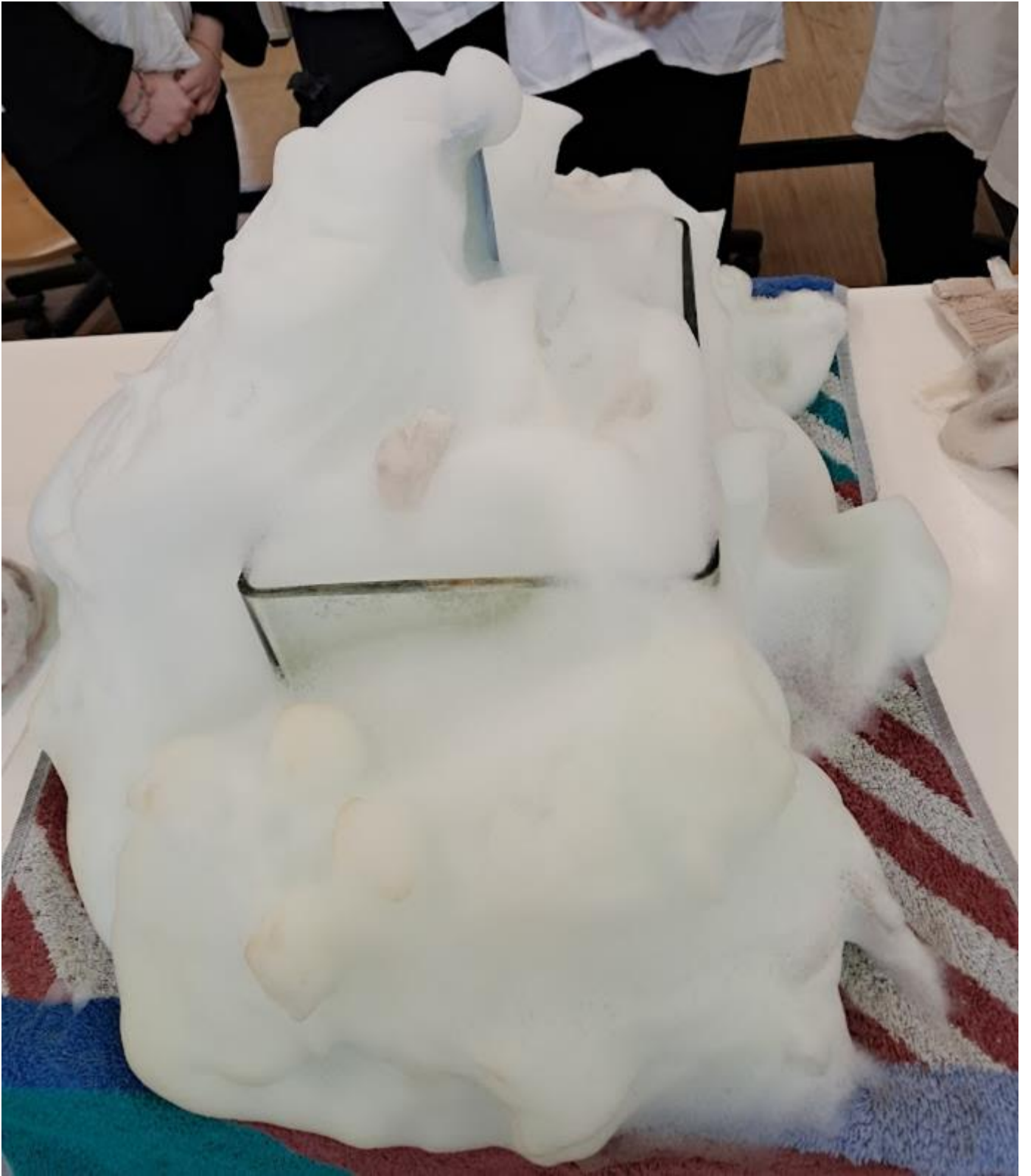
Η αντίδραση αυτή είναι εξαιρετικά βραδεία. Μπορεί να χρειαστεί διάστημα ενός έτους για να διασπαστεί μια μικρή ποσότητα υπεροξειδίου του υδρογόνου σε νερό και οξυγόνο. Παρουσία όμως καταλύτη, όπως το KMnO₄ ή KI, η παραπάνω αντίδραση είναι πολύ ζωηρή. Με το απορρυπαντικό, οι παραγόμενοι υδρατμοί, και κυρίως το οξυγόνο, δημιουργούν έντονο αφρισμό.

Όταν χρησιμοποιήσαμε μεγάλα εργαστηριακά σκεύη (σφαιρικές ή κωνικές φιάλες ή ογκομετρικούς κυλίνδρους) και διαλύματα με υψηλές συγκεντρώσεις, τότε το πείραμα έγινε πραγματικά εντυπωσιακό.

Ως καταλύτη χρησιμοποιήσαμε εκτός από KMnO₄ και διάλυμα ή στερεό KI (ιωδιούχο Κάλιο).

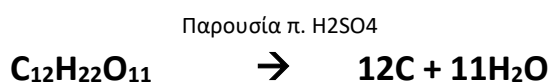

2. Απανθράκωση ζάχαρης-φίδι άνθρακα (Carbon snake)

Βάζουμε σ' ένα ποτήρι ζέσης δύο κουταλιές ζάχαρη και προσθέτουμε αρκετά πυκνό θειικό οξύ H_2SO_4 . Εκλύεται θερμότητα και ταυτόχρονα παράγεται άνθρακας και νερό (υδρατμοί), γι αυτό η ζάχαρη μαυρίζει. Λόγω της πίεσης που ασκούν οι υδρατμοί, ο στερεός άνθρακας εξέρχεται σαν φίδι από το δοχείο.

Αιτία: **Το θειικό οξύ ως αφυδατικό μέσο.** Η εντονότατη αφυδατική δράση του θειικού οξέος ίσως είναι περισσότερο χαρακτηριστική ιδιότητα του, η οποία καθιστά το πυκνό θειικό οξύ (τυπικά 96-98% κ.β.) ένα ιδιαίτερα επικίνδυνο αντιδραστήριο. Έτσι, το πυκνό θειικό οξύ χρησιμοποιείται συχνά για τη δέσμευση των υδρατμών από μίγματα αερίων ή από διάφορες ουσίες. Ακόμη, συχνά χρησιμοποιείται ως υγρό ξηραντικό μέσο σε ξηραντήρες στη θέση άλλων στερεών υγροσκοπικών ουσιών, όπως το $CaCl_2$, κ.α.

Ωστόσο, το κοινό πυκνό θειικό οξύ δεν περιορίζεται στην απόσπαση της υγρασίας, από τις διάφορες ουσίες ή του κρυσταλλικού ύδατος από ένυδρα άλατα, αλλά προκαλεί και χημική αφυδάτωση, δηλ. αποσπά "επιθετικά" από τις ουσίες υδρογόνο και οξυγόνο σε ατομική αναλογία ύδατος (2 προς 1).

Φωτογραφίες πειράματος

3. Ανίχνευση Υγρασίας με θειικό χαλκό και με χλωριούχο κοβάλτιο

Στο πείραμα αυτό φαίνεται η επίδραση της συγκέντρωσης και της θερμοκρασίας στη θέση της χημικής ισορροπίας

(μπλε)

(ροδόχρουν)

Με την προσθήκη απιονισμένου νερού αυξήθηκε η $[\text{H}_2\text{O}]$ οπότε σύμφωνα με την αρχή Le Chatelier η ισορροπία μετατοπίστηκε προς τα αριστερά και το διάλυμα απέκτησε ρόδινο χρώμα.

Με την εξάτμιση του νερού, η συγκέντρωση του νερού μειώνεται, οπότε η ισορροπία μετατοπίζεται προς τα αριστερά, προς το μπλε χρώμα.

Με τη θέρμανση του διαλύματος η ισορροπία σύμφωνα με την αρχή Le Chatelier μετατοπίζεται προς την ενδόθερμη κατεύθυνση, δηλαδή προς τα δεξιά, οπότε το διάλυμα αποκτά κυανό χρώμα. Με την ψύξη του διαλύματος στο υδρόλουτρο η ισορροπία σύμφωνα με την αρχή Le Chatelier μετατοπίστηκε προς την εξώθερμη κατεύθυνση, δηλαδή προς τα αριστερά, οπότε το διάλυμα απέκτησε ξανά το αρχικό ρόδινο χρώμα.

Αυτή η αντίδραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανίχνευση υγρασίας σε ένα χώρο. Αν υπάρχει υγρασία, το στερεό μπλε άλας θα μετατραπεί σε φούξια.

Ο θειικός χαλκός είναι ανόργανη χημική ένωση - άλας - του δισθενούς χαλκού (Cu) με χημικό τύπο CuSO_4 . Υπάρχει και η ένυδρη μορφή του ($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$), που είναι περισσότερο γνωστή ως γαλαζόπετρα.

Όταν θερμάνουμε τη γαλαζόπετρα (ένυδρος θειικός χαλκός), τότε αυτή λόγω της απομάκρυνσης του νερού που περιέχει γίνεται άνυδρος θειικός χαλκός, ο οποίος είναι άσπρος. Όταν στη συνέχεια ο άνυδρος θειικός χαλκός έλθει σε επαφή με νερό, τότε γίνεται ένυδρος θειικός χαλκός, ο οποίος είναι γαλάζιος.

Φωτογραφίες πειράματος

